

Критерії оцінювання з образотворчого мистецтва • 5–9 класи НУШ • 2026/2027 н. р.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ УЧНІВ З ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

5–9 класи НУШ

Відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 04.05.2026 № 722 «Про затвердження системи та загальних критеріїв оцінювання результатів навчання учнів» (чинна редакція), наказу МОН від 14.08.2026 № 1427 та з урахуванням практичного путівника МОН «Мистецька освітня галузь: як оцінювати в НУШ».

1. ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНЮВАННЯ З ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Оцінювання з образотворчого мистецтва має гуманістичну, компетентнісну й процесуальну спрямованість. Воно визначає не «талант» і не відповідність роботи особистому смаку вчителя, а рівень досягнення очікуваних результатів: здатність сприймати й аналізувати візуальні образи, свідомо користуватися художніми засобами, створювати власні роботи, удосконалювати їх та рефлексувати мистецький досвід.

Критерії можуть застосовуватися до освітнього компонента «Образотворче мистецтво» у 5–9 класах, а також до образотворчої складової інтегрованого курсу «Мистецтво» — відповідно до освітньої та навчальної програми закладу освіти.

Для оцінювання у мистецькій освітній галузі використовуються 3 групи критеріїв результатів:

- ГР1 «Пізнання мистецтва та художнє мислення» — сприймання, аналіз та інтерпретація творів образотворчого, декоративно-ужиткового мистецтва, дизайну, архітектури; розуміння композиції, кольору, форми, простору, стилю, жанру, символіки та культурного контексту.
- ГР2 «Художньо-творча діяльність і мистецька комунікація» — задум, ескізування, добір матеріалів і технік, практичне створення візуального образу в традиційних і цифрових форматах, експериментування, удосконалення, презентація творчого результату та співпраця.
- ГР3 «Емоційний досвід і художньо-естетичне ставлення» — усвідомлення власних вражень, художня емпатія, особистісно-ціннісне ставлення до мистецтва й культурної спадщини, аргументована естетична оцінка, самооцінювання і рефлексія.

Важливі предметні принципи:

- Не оцінюється природна обдарованість, швидкість малювання, «академічність» почерку чи суб'єктивна «краса» роботи. Оцінюється навчальний поступ і те, наскільки усвідомлено учень/учениця розв'язує художнє завдання.
- Копіювання зразка може бути навчальним прийомом, але високі бали передбачають власні рішення: трансформацію, інтерпретацію, добір композиції, кольору, фактури, техніки та аргументацію вибору.
- Охайність не є універсальним критерієм. Її враховують лише тоді, коли точність і культура виконання прямо пов'язані з технікою або умовою завдання.
- У цифрових роботах і роботах із генеративним ШІ оцінюють авторський задум, добір та редагування матеріалу, композиційні рішення, власний внесок, дотримання авторського права та академічної доброчесності.
- У групових проєктах оцінюють індивідуальний внесок, виконання ролі, взаємодію, здатність презентувати й пояснювати власні рішення.

2. ЗАГАЛЬНІ ПРЕДМЕТНІ КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ (1–12 БАЛІВ)

Критерії конкретизують п'ять інтегрованих показників наказу № 722 для образотворчої діяльності: когнітивні процеси, навчальна діяльність, самостійність, комунікація та взаємодія, частота/стабільність вияву сформованих умінь.

Бал / рівень	Когнітивні процеси	Навчальна діяльність	Самостійність	Комунікація та взаємодія	Частота вияву вмінь
1 / початковий	Розпізнає окремих знайомих колір, форму, зображення або твір лише з допомогою; має фрагментарні уявлення про художні засоби.	Виконує одну елементарну графічну, кольорну чи пластичну дію після безпосереднього показу.	Потребує постійного супроводу та покрокової інструкції.	Відповідає окремими словами; долучається до спільної роботи лише після багаторазового спонукання.	Уміння виявляються поодинокі у найпростішій знайомій ситуації.
2 / початковий	За підказкою називає окремі кольори, форми, матеріали, види чи жанрові ознаки; розпізнає очевидний засіб виразності.	Частково відтворює простий прийом за зразком; робота незавершена або потребує значної допомоги.	Працює лише за детальною інструкцією та постійної підтримки.	Коротко повідомляє про враження; виконує просту роль у парній/груповій роботі за підказкою.	Уміння виявляються епізодично під час повторення знайомого способу дії.
3 / початковий	Відтворює частину вивченого матеріалу; за запитаннями описує найпомітніші ознаки зображення чи художнього образу.	За зразком виконує просте завдання одним матеріалом/технікою; може завершити роботу після допомоги.	Потребує значної допомоги, але після пояснення виконує окремі дії самостійно.	Формулює просте судження про роботу; з нагадуванням дотримується правил взаємодії.	Уміння час від часу проявляються у знайомих завданнях.
4 / середній	Відтворює основні відомості про вивчені види, жанри та засоби виразності; помічає очевидні композиційні й кольорні ознаки.	Виконує типові практичні завдання за алгоритмом або зразком; застосовує базовий прийом із незначними неточностями.	Частину роботи виконує самостійно, але потребує ситуативної допомоги.	Бере участь в обговоренні, називає своє враження, реагує на прості поради.	Уміння виявляються нестабільно переважно у типових ситуаціях.

Бал / рівень	Когнітивні процеси	Навчальна діяльність	Самостійність	Комунікація та взаємодія	Частота вияву вмінь
5 / середній	Розрізняє основні жанри, види, матеріали й засоби виразності; встановлює простий зв'язок між задумом і художнім рішенням.	Створює просту композицію за заданою темою; користується знайомими матеріалами й техніками, частково коригує результат.	Працює самостійно на знайомих етапах, звертається по допомогу у складніших моментах.	Пояснює окремі рішення, вислуховує інші думки, виконує визначену роль у групі.	Уміння проявляються періодично у типових навчальних ситуаціях.
6 / середній	Пояснює основні засоби композиції, кольору, форми, фактури; порівнює два знайомі твори за заданими ознаками.	Самостійно виконує більшість типового творчого завдання; добирає матеріал із запропонованих і виправляє очевидні недоліки.	Потребує допомоги лише на окремих етапах; дотримується правил безпечної роботи.	Підтримує діалог про твір і власну роботу, приймає конструктивний зворотний зв'язок.	У знайомих ситуаціях уміння виявляються достатньо регулярно.
7 / достатній	Аналізує твір за кількома ознаками, доречно використовує базову мистецьку термінологію, пояснює вплив кольору, форми, композиції на образ.	Самостійно планує просту творчу роботу, робить ескіз, добирає техніку та реалізує задум у межах навчального завдання.	Переважно працює самостійно, коригує окремі рішення після зворотного зв'язку.	Аргументує власний вибір, співпрацює в групі та коректно коментує роботи інших.	Уміння стабільно виявляються у типових ситуаціях.
8 / достатній	Порівнює твори різних жанрів/стилів, знаходить характерні художні засоби, пов'язує візуальне рішення зі змістом і контекстом.	Поєднує кілька засобів/приймів, експериментує в межах завдання, обґрунтовано вдосконалює композицію чи технічне виконання.	Самостійно організовує основні етапи роботи та раціонально використовує матеріали.	Презентує результат, пояснює творчий процес, ураховує альтернативні погляди.	Уміння стабільно проявляються у більшості типових ситуацій.

Бал / рівень	Когнітивні процеси	Навчальна діяльність	Самостійність	Комунікація та взаємодія	Частота вияву вмінь
9 / достатній	Аналізує художню мову й композицію, установлює зв'язки між формою, змістом, стилем і культурним контекстом; робить обґрунтовані висновки.	Самостійно реалізує цілісний задум, свідомо добирає матеріали/інструменти, тестує варіанти й удосконалює роботу.	Самостійно працює в типових і окремих нетипових завданнях; обґрунтовує корекції.	Ініціює змістовне обговорення, аргументовано захищає рішення і конструктивно реагує на критику.	Уміння виявляються постійно у типових ситуаціях.
10 / високий	Інтерпретує твори з опорою на художні засоби та контекст, узагальнює інформацію, зіставляє різні візуальні стратегії й переносить знання в нову ситуацію.	Створює самостійну авторську композицію, комбінує техніки, свідомо працює з простором, кольором, ритмом, фактурою; оцінює результат за критеріями.	Планує й контролює власний процес, самостійно розв'язує більшість творчих проблем.	Переконливо презентує задум і результат, бере відповідальність за свою частину спільного проекту.	Уміння систематично виявляються у типових і частині нових ситуацій.
11 / високий	Критично аналізує твори й візуальну інформацію, порівнює інтерпретації, аргументує оцінні судження та виявляє маніпулятивні/стереотипні візуальні прийоми.	Самостійно створює складну роботу або серію, пропонує кілька варіантів рішення, експериментує з матеріалами/медіа та обґрунтовано обирає найдоречніший.	Самостійно планує, коригує і рефлексує процес; ефективно розподіляє час та ресурси.	Організовує конструктивну взаємодію, розвиває ідеї інших, аргументовано реагує на професійний зворотний зв'язок.	Уміння систематично виявляються у типових і нетипових ситуаціях.

Бал / рівень	Когнітивні процеси	Навчальна діяльність	Самостійність	Комунікація та взаємодія	Частота вияву вмінь
12 / високий	Синтезує мистецькі знання, самостійно інтерпретує складні візуальні образи, формує оригінальні доказові судження та застосовує їх у новому культурному/медійному контексті.	Реалізує цілісний авторський проєкт від концепції й дослідження до ескізів, експериментів, фінальної роботи та презентації; творчо трансформує відомі способи.	Самостійно визначає цілі, критерії якості, ризики й способи вдосконалення; здійснює глибоку самооцінку.	Ініціює змістовну мистецьку комунікацію, поважає різні інтерпретації, переконливо аргументує та підтримує спільний творчий процес.	Уміння системно й упевнено виявляються у нових, комплексних і творчих ситуаціях.

3. ГР1 — «ПІЗНАННЯ МИСТЕЦТВА ТА ХУДОЖНЄ МИСЛЕННЯ»

Оцінюється здатність сприймати, описувати, аналізувати, інтерпретувати й порівнювати твори образотворчого та декоративно-ужиткового мистецтва, дизайну й архітектури; розуміти роль композиції, кольору, лінії, плями, форми, об'єму, простору, перспективи, фактури, ритму, контрасту, стилю, жанру й символіки; працювати з візуальною інформацією та культурним контекстом.

Бал / рівень	Критерій досягнення ГР1
1 / початковий	За значної допомоги впізнає окреме зображення, колір або знайомий мистецький об'єкт; не може самостійно назвати його ознаки.
2 / початковий	За підказкою називає окремих жанр, матеріал або засіб виразності; знаходить одну очевидну деталь у творі.
3 / початковий	За запитаннями описує окремі елементи зображення, називає прості кольори, форми, предмети; відтворює фрагмент вивченої інформації.
4 / середній	Визначає основну тему/образ твору, розпізнає знайомий вид або жанр, називає один-два очевидні засоби виразності.
5 / середній	Описує композиційний центр, колірне рішення, основні форми; установлює простий зв'язок між засобом виразності та настроєм/змістом.
6 / середній	Порівнює два знайомі твори за заданими критеріями; пояснює роль кольору, лінії, форми, ритму або фактури; користується базовими термінами.
7 / достатній	Самостійно аналізує твір за кількома ознаками, визначає жанр/вид, композиційне й колірне рішення, формулює обґрунтоване враження.

Бал / рівень	Критерій досягнення ГР1
8 / достатній	Порівнює різні художні рішення, розрізняє стилістичні ознаки, пов'язує форму й зміст, використовує інформацію про автора/епоху для інтерпретації.
9 / достатній	Аналізує взаємодію композиції, кольору, простору, масштабу, символів і контексту; пояснює, як художні засоби формують смисл і ставлення глядача.
10 / високий	Інтерпретує твори в культурному й соціальному контексті, зіставляє різні стилі та медіа, переносить мистецькі знання на аналіз незнайомого візуального матеріалу.
11 / високий	Критично оцінює різні інтерпретації, виявляє стереотипи, маніпулятивні візуальні прийоми, межі достовірності репродукцій/цифрових зображень; аргументує висновки.
12 / високий	Самостійно здійснює комплексний аналіз та оригінальну інтерпретацію складного візуального твору/серії, інтегрує формальний аналіз, контекст, символіку й власний досвід у доказове судження.

4. ГР2 — «ХУДОЖНЬО-ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ І МИСТЕЦЬКА КОМУНІКАЦІЯ»

Оцінюється не лише готовий продукт, а весь творчий процес: постановка задуму, пошук референсів і ескізів, композиційне рішення, добір матеріалів/інструментів і технік, безпечне та відповідальне виконання, експериментування, корекція, завершення, презентація й комунікація. Можуть оцінюватися рисунок, живопис, графіка, колаж, аплікація, ліплення, декоративні техніки, дизайн, фотографія, цифрова графіка, анімація та інші візуальні продукти.

Бал / рівень	Критерій досягнення ГР2
1 / початковий	Виконує одну окрему художню дію лише після безпосереднього показу; потребує постійної допомоги з матеріалами та організацією роботи.
2 / початковий	За зразком повторює простий штрих, мазок, форму, спосіб ліплення чи компонування; результат фрагментарний.
3 / початковий	Виконує просте завдання в одній знайомій техніці за докладним алгоритмом; після допомоги може завершити окремі елементи.
4 / середній	Створює нескладну роботу за заданою темою/зразком, використовує базові матеріали й прийоми; дотримується основних правил безпеки з нагадуванням.
5 / середній	Самостійно виконує більшість етапів простого завдання, обирає з-поміж запропонованих кольори/матеріали, частково враховує композиційні вимоги.

Бал / рівень	Критерій досягнення ГР2
6 / середній	Створює завершену типову роботу, доречно використовує знайомі техніки, виправляє очевидні недоліки, пояснює окремі творчі рішення.
7 / достатній	Робить ескіз або план, самостійно добирає основні засоби, реалізує власний варіант композиції, дотримується технології та безпеки, презентує результат.
8 / достатній	Експериментує з композицією, кольором, фактурою або поєднанням матеріалів; порівнює варіанти й обґрунтовано вдосконалює роботу.
9 / достатній	Реалізує цілісний авторський задум, свідомо керує візуальною ієрархією та технікою, документує/пояснює етапи, конструктивно використовує зворотний зв'язок.
10 / високий	Самостійно планує складну композицію або невеликий проєкт, поєднує традиційні й/або цифрові засоби, адаптує техніку до задуму та оцінює результат за критеріями.
11 / високий	Пропонує кілька оригінальних варіантів, проводить творчі проби, обґрунтовує вибір матеріалів/медіа, удосконалює роботу після аналізу й ефективно презентує її аудиторії.
12 / високий	Самостійно реалізує повний авторський проєкт: дослідження теми, концепція, ескізи/прототипи, експерименти, фінальна робота, рефлексія й презентація; творчо трансформує відомі прийоми, дотримується авторського права та академічної доброчесності.

5. ГР3 — «ЕМОЦІЙНИЙ ДОСВІД І ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНЕ СТАВЛЕННЯ»

Оцінюється не «правильність» смаку чи сила емоцій, а здатність усвідомлювати й виражати враження від візуального мистецтва, пов'язувати їх із художніми засобами, формулювати аргументовані естетичні судження, рефлексувати власну творчість, поважати культурне різноманіття та відповідально взаємодіяти з культурною спадщиною.

Бал / рівень	Критерій досягнення ГР3
1 / початковий	За допомогою реагує на твір або власну роботу одним словом, жестом чи простим вибором; має труднощі з називанням враження.
2 / початковий	За підказкою називає просту емоцію або загальне ставлення («подобається/не подобається»), але не пояснює його.
3 / початковий	Формулює коротке враження і за запитаннями називає одну деталь твору, що його спричинила; з нагадуванням поважає інші оцінки.
4 / середній	Описує власне враження від твору чи творчого процесу, наводить просту причину, приймає існування інших художніх смаків.

Бал / рівень	Критерій досягнення ГРЗ
5 / середній	Пов'язує емоційне враження з окремим кольором, формою, сюжетом або композиційним рішенням; називає сильну й слабку сторону своєї роботи за заданими критеріями.
6 / середній	Аргументує ставлення двома-трьома спостереженнями, коректно висловлює незгоду, визначає, що хотів/ла б удосконалити у власній роботі.
7 / достатній	Усвідомлено описує естетичний досвід, пояснює зв'язок між художніми засобами й власною реакцією, здійснює самооцінювання за критеріями.
8 / достатній	Порівнює власні враження від різних творів/стилів, ураховує культурний контекст, конструктивно сприймає альтернативні інтерпретації та зворотний зв'язок.
9 / достатній	Формулює розгорнуте аргументоване естетичне судження, рефлексує зміни власного задуму й результату, пов'язує мистецький досвід з особистим і суспільним контекстом.
10 / високий	Самостійно аналізує власну реакцію, розрізняє емоційне враження й аргументовану оцінку, пояснює роль культурних цінностей, контексту та авторської позиції.
11 / високий	Критично й тактовно обговорює суперечливі мистецькі явища, усвідомлює культурні відмінності та етичні аспекти візуальної репрезентації, коригує власні судження після нових аргументів.
12 / високий	Демонструє зрілу рефлексію власного мистецького досвіду й творчого поступу, формує самостійну аргументовану художньо-естетичну позицію, поважає множинність інтерпретацій і визначає подальші творчі цілі.

6. МЕТОДИЧНІ ОРІЄНТИРИ ДЛЯ ВЧИТЕЛЯ

Співвіднесення завдання з ГР. Одне комплексне завдання може оцінювати кілька ГР: аналіз референсів/творів — ГР1; створення власної композиції — ГР2; рефлексія та аргументоване ставлення — ГР3. Учитель заздалегідь визначає, які результати є цільовими.

Рисунок і живопис. Не можна механічно вимірювати «схожість із натурою» як єдиний критерій. Залежно від завдання оцінюють спостережливість, пропорції, композицію, тональні/колірні відношення, виразність, технічну доречність і самостійність.

Композиція. Високий бал передбачає усвідомлене розміщення елементів, візуальну ієрархію, рівновагу/динаміку, ритм, контраст, масштаб, роботу з позитивним і негативним простором — відповідно до віку та мети завдання.

Декоративно-ужиткове мистецтво. Оцінюють розуміння принципів стилізації, орнаменту, ритму, симетрії/асиметрії, культури матеріалу й технологічної послідовності. Не слід знижувати бал через відсутність дорогих матеріалів.

Скульптура та об'єм. Критеріями можуть бути конструктивність форми, пропорції, пластика, стійкість, фактура, відповідність матеріалу задуму та безпечне використання інструментів.

Дизайн і цифрова графіка. Оцінюють комунікативну функцію, читабельність, композицію, колір, типографіку (за потреби), доречність цифрових інструментів і власний внесок учня/учениці.

Копіювання, референси й ШІ. Використання референсів допустиме, якщо це відповідає завданню. Учень має розуміти різницю між навчальним наслідуванням і привласненням чужої роботи, зазначати джерела та демонструвати власні творчі рішення. Генеративний результат без авторського опрацювання не є доказом високого рівня ГР2.

Портфоліо. Доцільно враховувати ескізи, проби, чернетки, фото етапів, нотатки про вибір матеріалів, фінальну роботу й коротку рефлексію. Це дає змогу оцінити індивідуальний поступ, а не лише одноразовий результат.

ООП та доступність. Спосіб виконання і демонстрації результату може адаптуватися: більший формат, альтернативні матеріали, цифрові інструменти, збільшений час, допоміжні засоби. Критерій має вимірювати цільовий результат, а не фізичну швидкість чи моторну особливість.

Безпека. Під час роботи з різальними інструментами, клеями, фарбами, термічними або іншими потенційно небезпечними засобами дотримання правил безпеки є обов'язковою умовою виконання практичного завдання.

7. РЕКОМЕНДОВАНІ ФОРМИ ОЦІНЮВАННЯ

- спостереження за творчим процесом, короткі чек-листи, самооцінювання та взаємооцінювання;
- аналіз та інтерпретація творів, візуальні щоденники, мініесе, усні коментарі та порівняльні завдання;
- ескізи, етюди, композиційні вправи, рисунки, живописні, графічні, декоративні, об'ємні та дизайн-роботи;
- цифрові колажі, фотографія, плакати, інфографіка, анімація, цифрова ілюстрація та інші візуальні продукти;
- індивідуальні й групові мистецькі проєкти, виставки, презентації, захисти творчих задумів;
- портфоліо та комплексні підсумкові роботи, що поєднують ГР1, ГР2 і ГР3.

8. НОРМАТИВНА ТА МЕТОДИЧНА ОСНОВА

1. Міністерство освіти і науки України. Наказ від 04.05.2026 № 722 «Про затвердження системи та загальних критеріїв оцінювання результатів навчання учнів» (чинна редакція).
2. Міністерство освіти і науки України. Наказ від 14.08.2026 № 1427 «Про затвердження Рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів 5–9 класів закладів загальної середньої освіти».
3. Міністерство освіти і науки України. «Мистецька освітня галузь: як оцінювати в НУШ» : практичний путівник, 2025.
4. Міністерство освіти і науки України. Модельні та навчальні програми мистецької освітньої галузі для 5–9 класів НУШ, зокрема образотворчий компонент інтегрованого курсу «Мистецтво».

Примітка. Ці предметні критерії є методичною конкретизацією загальних критеріїв наказу № 722 і галузевих рекомендацій МОН. Учитель/заклад освіти може адаптувати формулювання до конкретної модельної/навчальної програми, теми, виду образотворчої діяльності, віку учнів та визначених очікуваних результатів навчання.